

Skipulagsstofnun
Borgartún 7b
105 REYKJAVÍK

Garðabær, 19. maí 2023
Málsnúmer: 202304-0020
BK/OKV

Efni: Vindmyllur við Lagarfoss - matsáætlun

Vísað er til tölvubréfs frá Skipulagsstofnun, dags. 14. apríl 2023, þar sem óskað er eftir umsögn Náttúrufræðistofnunar Íslands um matsáætlun vegna vindmylla við Lagarfoss.

Framkvæmdasvæðið er við Lagarfossvirkjun í Lagarfljóti í Múlaþingi. Um er að tvær vindmyllur, samtals allt að 9,9 MW, í um 2-300 m fjarlægð austan við Lagarfossveg. Heildarþvermál spaða er allt að 140 m, háð því hvort einhverjar breytingar verði gerðar á búnaði frá því skipulag er samþykkt, tilskyld leyfi fást og þar til framkvæmd fer af stað. Í hæstu stöðu getur hæð vindmyllu verið 160 m, að gefnum áðurgreindum forsendum.

Náttúrufræðistofnun hefur kynnt sér matsáætlunina og vill koma eftirfarandi athugasemdum á framfæri:

Í matsáætluninni kemur fram:

Svæðið er á jaldri svæðis nr. 649 á náttúruminjaskrá, Gláma og nágrenni. Náttúruverndarsvæðinu er lýst sem óframræstu votlendissvæði með mörgum stöðuvötnum, fjölda tjarna og viðlendra bláa. Miklum og fjölbreyttum gróðri í mýrum og vötnum og auðugt fuglalíf. Úthérað (VOT-A-3) er svæði sem nær frá Héraðsflóa milli Landsendaþfalls og Grjóttfjalls um Héraðssanda og inn um Jökulsárhlið, Hróarstungu, Hjaltastaðapínghá og Eiðapínghá. Svæðið er á IBA-skrá og er ysti hluti Úthéraðs á náttúruminjaskrá. Svæðið er talið mikilvægt fuglasvæði en auk þess er gróður fjölbreyttur og fjöldi tjarna og stöðuvatna á svæðinu.

Þó að það sé minnst á það síðar í matsáætluninni, þá mætti þarna einnig koma fram að framkvæmdasvæðið er innan svæðis sem Náttúrufræðistofnun hefur tilnefnt á á framkvæmdaáætlun (B-hluta) náttúruminjaskrár vegna vistgerða á landi, fugla og sela (<https://www.ni.is/is/midlun/natturuminjaskra/utherað>),

Í umsögn Náttúrufræðistofnunar til Skipulagsstofnunar um ákvörðun um matskyldu sömu framkvæmdar (dags. 13.10.2022) kom fram að þrátt fyrir að vindmyllustæðin tvö séu í grennd við Lagarfossvirkjun og landi hafi þegar verið raskað í grenndinni, sé líklegt að þau komi til með að raska heillegum vistgerðum með mjög hátt verndargildi og umtalsverðu votlendi. Ólíklegt er að vindmyllustæðin séu í mólendi, eins og lýst er í matsáætlun, heldur finnst einnig votlendi á svæðinu sem samanstendur af vistgerðum með mjög hátt verndargildi.

Náttúrufræðistofnun vill ítreka að vistgerðakort er gefið út til notkunar í mælikvarðanum 1:25.000. Því er ekki áreiðanlegt að styðjast eingöngu við kortið þegar svona lítil svæði eru til skoðunar.

Hér er um að ræða svæði sem er á náttúruminjaskrá, m.a. vegna votlendis og fjölbreytts gróðurs, og því ættu rannsóknir fyrir umhverfismat að byggja á vettvangsathugun og kortlagningu

vistgerða, einkum þar sem um er að ræða vistgerðir með mjög hátt verndargildi, sem og skráningu æðplöntutegunda.

Bls. 22 í matsáætlun:

Reynsla af tveim vindmyllum Landsvirkjunar við Búrfell og af tveim vindmyllum Biokraft við Pykkvabæ er sú að áflug fugla er mjög lítið og þær virðast ekki hafa meiri fælingarmátt en önnur mannvirki, t.d. í Pykkvabæ hafa lóur orpið mjög nálægt og nánast undir vindmyllunum sem þar voru á árunum 2014-2022.

Hér er þörf á upplýsingum um það hvernig þessar athuganir á áflugi fara fram. Rannsóknir á tíðni áflugs krefjast nefnilega mjög ítarlegra og tíðra athugana ef þær eiga að teljast marktækar. Slíkar athuganir þurfa m.a. að taka mið af reynslu athuganda, gróðurfari umhverfis vindmyllurnar og þekkingu á því hve hræ eru fljót að hverfa af vettvangi en rannsóknir erlendis frá hafa sýnt að afræningjar geta verið mjög snöggir að fjarlægja hræ. Þá eru meiri líkur á því að finna ummerki um stærri tegundir en þær smærri (Ponce o.fl. 2010).

Án ítarlegra rannsókna er því ekki hægt að meta tíðni áflugs með fullnægjandi hætti.

Varðandi fælingarmátt mannvirkja, þá hafa rannsóknir leitt í ljós að þéttleiki margra fuglategunda er lægri nær ýmsum mannvirkjum en fjær, t.d. vindmyllugörðum (Pearce-Higgins o.fl. 2009, Shaffer o.fl. 2016). Án athugana á þéttleika fugla í grennd við ofangreindar vindmyllur er ekki hægt að leggja mat á það hvort fælingaráhrif séu til staðar.

Í leiðbeiningum Scottish Natural Heritage um fuglaathuganir í tengslum við vindmyllugarða, sem vísað er til í matsáætluninni, er mælt með því að athuganir spanni a.m.k. tvö ár vegna mögulegs breytileika á milli ára en hér er aðeins gert ráð fyrir einu ári í athuganir. Þrátt fyrir að vindmyllurnar séu einungis tvær þá eru þær eru bæði háar og innan mikilvægs fuglasvæðis og í leiðbeiningunum segir: „*Smaller developments and even single turbines may also present a potential risk if placed in areas of high bird sensitivity...*”

Í umfjöllun um fuglarannsóknir er ekki minnst á ratsjárathuganir. Hérlandis hafa athuganir Náttúrustofu Norðausturlands með ratsjá samhliða sjónarhólmælingum sýnt að auðvelt getur verið fyrir athuganda á vettvangi að missa af fuglum. Þá geta sjónarhólmælingar ekki farið fram á nóttunni en í ratsjárathugunum Náttúrustofunnar hefur komið í ljós að stór hluti umferðar á sér stað á næturnar, sérstaklega á haustin.

Farleiðir fugla eru almennt illa þekktar hérlandis og telur Náttúrufræðistofnun það nauðsynlegt þegar um er að ræða jafn fuglaríkt svæði og Úthérað að fram fari ratsjárathuganir á framkvæmdasvæðinu samkvæmt þeirri aðferðafræði sem Náttúrustofa Norðausturlands notar og að þær nái til fartíma að vori og hausti sem og varptíma.

Náttúrufræðistofnun gerir ekki frekari athugasemdir að sinni.

Heimildir

Pearce-Higgins, J.W., Stephen, L., Langston, R.H.W., Bainbridge, I.P. & Bullman, R. (2009). The distribution of breeding birds around upland wind farms. *J. Appl. Ecol.*, 46, 1323–1331.

Ponce, C., Alonso, J.C., Argandoña, G., García Fernández, A., Carrasco, M., 2010. Carcass removal by scavengers and search accuracy affect bird mortality estimates at power lines. *Anim. Conserv.* 13, 603–612.

Shaffer JA, Buhl DA. 2016. Effects of wind-energy facilities on breeding grassland bird distributions. *Conservation Biology* 30: 59–71.

Virðingarfyllst,

Borgný Katrínardóttir

Líffræðingur
Svið náttúruverndar

